

De verwijzingen naar de voetnoten in het artikel "Geschiedenis van de studentenbonden" verdwenen in De Poemp 78/79 door een drukfout. In de volgende tekst kan de lezer deze verwijzingen terugvinden.

Met de excuses van De Poemp!

Geschiedenis van de studentenbonden (2)

In dit artikel gaan we dieper graven in de voorgeschiedenis, het ontstaan van de K.R.B (de studentenbonden), de bloei en het verdwijnen ervan.

Lees a.u.b. ook de verklarende en soms verrassende voetnoten.

In een vorige tekst in De Poemp schreven we dat onze studentenbonden gegroeid zijn uit de oudste jeugdbewegingen in Vlaanderen, namelijk de Blauwvoeterie.

¹ Die ontstond in 1874-1875 te Roeselare onder leiding van Albrecht Rodenbach en te Mechelen onder leiding van Pol De Mont. Na 1900 evolueerde deze beweging naar het A.K.V.S. (Algemeen Katholieke Vlaamse Studenten), waarvan onze K.R.B. (Kempense Rodenbachbonden) de erfgenamen waren.²

Het A.K.V.S. wilde een zelfstandige beweging zijn, alleen van en voor de jeugd. Het was sterk Vlaams voelend en christelijk, dus sociaal volksverbonden, maar niet strikt gebonden aan de kerkelijke hiërarchie. Dit laatste was een doorn in het oog van de kerkelijke overheid, inzonderheid de bisschoppen. De lagere geestelijkheid: collegeleraars, onderpastoors, kloosterlingen, was het A.K.V.S. eerder gunstig gezind. Het A.K.V.S. maakte de leden edelmoedig, onbaatzuchtig, gaf de jeugd een edele bezieling en ijverde voor de vernederlandsing van Vlaanderen.³

Vanaf 1928 brak de officiële kerk met het A.K.V.S. ² Maar wat opvallend was, eigenlijk een beetje tragisch: ondanks de stelselmatige vervolging leverde het A.K.V.S. jaarlijks een keurbende uit het studentenvolk aan seminaries en kloosters. Vooral in de Kempen nam het aantal geestelijke roepingen in de jaren '20 tot '50 niet af.⁴

Ondertussen kende na de Eerste Wereldoorlog de Vlaamse beweging een sterke opleving. Op de landdag te Lier in 1924 stelde het A.K.V.S. zich op het standpunt van Vlaanderens culturele zelfstandigheid.⁵

Op de landdag te Brugge (1925) koos men duidelijk voor het nationalisme.

De verklaring hiervoor moet men zien in volgend perspectief:

Ten eerste: de verfransing van Brussel en langs de taalgrens (die nog niet "vast" lag) nam toe. Kardinaal Mercier had 15 jaar eerder nog verklaard dat het Nederlands ongeschikt was voor hoger onderwijs.⁶

Ten tweede: Vele A.K.V.S.-ers kwamen in de Eerste Wereldoorlog, velen zelfs als vrijwilliger, aan het front terecht, waar ze hun engagement en volksverbondenheid konden bewijzen in hun contact met

de eenvoudige Vlaamse volksjongens (soldaten), die in een nog volledig Franstalig leger niets begrepen van de voorschriften en bevelen.⁷

Ten derde: Vlaanderen was overwegend katholiek en werd verondersteld, ja, zoveel als verplicht, voor de katholieke partij te stemmen. De Meetingpartij (1862-1872), vooral in het Antwerpse, en de C.V.P. van Daens (Daensisten, 1894-1914) in het Aalstse waren uitzonderingen en werden door toedoen van de katholieke partij uitgeschakeld. Onmiddellijk na de oorlog (1919) verscheen een nieuwe partij, de "Frontpartij", met een sterk Vlaams maar ook sociaal-vooruitstrevend programma, zij het zonder groot succes. Maar toch was een mythe doorbroken.

De Kerk bevestigde nog eens uitdrukkelijk in 1928 dat men niet kon gerekend worden bij de katholieke actie, als men aan politiek deed en niet onder het kerkelijk gezag stond.⁸

Zoals reeds gezegd in vorig artikel: het A.K.V.S. werd verzwakt door de grote verdeeldheid in Vlaanderen in de jaren '30. In de provincie Antwerpen bestonden nog 19 A.K.V.S.-bonden onder de bezielende leiding van Ernest Van der Hallen. Ze bouwden in 1933 te Nijlen nog een A.K.V.S.-huis (later werd dit de jeugdherberg).⁹

Besluit: het ingrijpen van de bisschoppen bracht een keerpunt in de Vlaamse jeugdgeschiedenis. Het liet voor een autonome Vlaamse studentenbeweging geen ruimte meer.¹⁰ Zo was de toestand omstreeks 1935... tot ongeveer twintig jaar later....

Twintig jaar later.

In de vijftiger jaren treffen we in de Kempen nog steeds een aantal katholieke, Vlaamse studentenbonden (K.V.S.) aan. Sommige hebben ononderbroken gewerkt, dwars door de oorlog heen, andere zijn rond 1950 nog maar pas heropgericht na een periode van inactiviteit. Nieuwe werden opgericht en nog andere zijn een tijdlang K.S.A. geweest en dan weer K.V.S. geworden. Hun namen zijn romantisch of één en al jeugdige overmoed zoals:

"Die Kempenpoorte" uit Nijlen

"Willen is kunnen" uit Retie

"Berkven" uit Geel

"Dessel ontwaak" uit Dessel

"Zijt wat ge zijt" uit Arendonk

"Leven is streven" uit Rijkevorsel

"Keikop" uit Wommelgem (zo heette een A.K.V.S. almanak)

"De heide ontwaakt" uit Kasterlee

I) Vlaamse en Kempense problematiek.

Deze bonden hadden nog weinig ideologie... tenzij in oude verslagboeken.¹¹ Hiermee werd een groot deel van de oude traditie bewaard. Zo organiseerde de studentenbond van Nijlen, één van de stichters van K.R.B., geregeld "gildenronden" (leer-vergaderingen) rond Kempense en Vlaamse onderwerpen. Dat gebeurde al in de vroege vijftigerjaren. De lezer moet weten dat de Vlaamse beweging na de Tweede Wereldoorlog zoveel als begraven was door epuratie en repressie.

In de jaren vijftig overheersten de koningskwestie (1950-1951), de schoolstrijd (1955-1959) en de ontvoeging van Kongo (1956 – 1960) de Belgische politiek.

Erg langzaam kwam er weer beweging: het studententijdschrift Universitas schreef een aantal artikels over de Vlaamse beweging (1953). In datzelfde jaar richtte Maurits Van Haegendoren de “Lodewijk-De Raet-stichting” op om de Vlaamse problematiek “zonder hartstocht” te bestuderen. En er waren nijpende problemen: de taalgrens (de laatste talentelling van 1947 was vervalst), de begrenzing en het statuut van Brussel, de zetelverdeling, Leuven... enz.¹² Hierdoor groeide de federalistische gedachte zowel aan Vlaamse als aan Waalse kant.

Kempense problematiek

Ook over de Kempense kwestie werd er in de K.R.B. gesproken en gestudeerd. Dit was zeer actueel: de Kempen was op cultureel, sociaal-economisch gebied een achtergebleven landsdeel. Jos Van Orshoven en Richard Celis van de “Stichting voor de Kempen” vergaderden met de K.R.B. Op de landdag van 1957 te Rijkevorsel stond deze problematiek centraal.¹³

II De ideeën over jeugdbeweging van het het vroegere A.K.V.S. winnen opnieuw veld.

De opvattingen van pedagogen als de Leuvense prof. A. Kriekemans en zijn collega J. Nuttin bevestigden dat het vroegere A.K.V.S. gelijk had. Ze waren voorstanders van zelfstandige jeugdbonden, los van colleges en scholen, spontaan en niet misvormd of kunstmatig gemaakt, noch door buitenstaanders gedirigeerd.¹⁴

De oprichting van de Kempense Rodenbachbonden (K.R.B.) viel niet uit de lucht.

De eerste naoorlogse contacten werden gelegd tussen de bonden van Nijlen (Francis Anthonis), van Geel (Jo Belmans) en van Arendonk (Rik Eysen). Jo (Rechten) en Rik (Geneeskunde) studeerden in Leuven, Francis (Rechten) in Gent. Zij vergaderden regelmatig te Leuven.

Deze contacten kregen vastere vorm tijdens de jaarlijkse sportkampen georganiseerd te Nijlen (vanaf 1951), waaraan heel wat studentenbonden deelnamen. Drie dagen deden ze aan competitiesport (zwemmen en atletiek) en ze eindigden met een kampvuur, later met een culturele avond.¹⁵

In Nijlen staat dus de wieg van de K.R.B. maar de norbertijn pater Van Clé haalde zeker ook hier inspiratie voor zijn Sporta en vanaf 1959 organiseerde hij de Sportakampen te Tongerlo met een meerderheid van Nijlenaren in de kampeiding. **(zie foto)**. Zij hadden immers een jarenlange ervaring.¹⁶

In “De Vriendschapsbode”, orgaan van “Die Kempenpoorte”, stond een warme oproep om de nog bestaande studentenbonden opnieuw te bundelen.

Op 23/11/1953 verzamelden de hoofdleiders en proosten te Herentals en tijdens het Sportkamp van 6 tot 8 augustus 1954 was de stichting van de K.R.B. een feit. Hoofdleider was Francis Anthonis, proost en secretaris Hugo Belmans (priester, Geel). “Hou Zee” werd het K.R.B. tijdschrift met Rik Eysen (Arendonk) als eerste hoofdredacteur.

Een hoogtepunt in die eerste jaren was ongetwijfeld de herdenking van Albrecht Rodenbach (° 1856) in Roeselare op 22 juli 1956. Meer dan 500 studenten van ons namen daaraan deel. Ze waren keurig in uniform, groen hemd en oranje das, en stapten achter 80 muzikanten (roffels,

landsknechttrommen en klaroenblazers) door de straten van Roeselare en luisterden , onder het standbeeld van Rodenbach, naar de begeesterende toespraak van Maurits Coppieters.

In 1958 werd ik hoofdleder, studeerde te Leuven, waar ik, waar nodig, nieuwe contacten legde of oude hernieuwde.

De K.R.B. groeide aan tot twintig deelnemende bonden in 1962, met meer dan 1000 leden. Naast de bovengenoemde bonden kwamen ook Achter-Olen, Balen-Wezel, Bouwel, Dessel, Duffel, Herenthout, Mol, Morkhoven, Veerle, Wiekevorst, Viersel, Westerlo-Heultje en in 1964 "Vuurlijn" uit Voortkapel aansluiten. Vooral Dessel, Duffel en Voortkapel leverden een grote bijdrage en speelden een belangrijke rol in de K.R.B.-werking.

Mijn grootste zorg was de praktische organisatie: leidersvorming, knapen-en kerelswerking, hoogstudentactie, op kamp gaan, vernieuwde statuten, ons blad "Hou Zee" , politiek bewustzijn en godsdienstige beleving.

Een toen verrassende verwezenlijking was in 1960 de uitgave van een studienummer over "Federalisme". Het was een gezamenlijke uitgave van "Hou Zee" (K.R.B.) , K.V.H.V. van Leuven en van Gent, tijdschrift "Pennoen" en Oud-Hoogstudentverbond. In dit studienummer schreven zowel voor- als tegenstanders: Drs. M. Coppieters, Dr. A. De Bruyne, senator J. Duvieusart, Dr. M. Belogne en Mr. D. Deconinck. Dit nummer haalde de nationale pers. "Voor" (sommigen) of "tegen" (veel).

In zijn les zei professor Gaston Eyskens (+), jawel die: " Nu we naar een Verenigd Europa streven zijn er nog imbecielen die België willen splitsen." Hij toonde ons Federalismenummer. Op een prof reageren ging toen aan de universiteit nog niet en zeker niet op een oud-eerste- minister.¹⁷

In het woord vooraf schrijft professor Dr. C. Heymans, Nobelprijswinnaar, in dit Federalismenummer: "Dat studenten het initiatief hebben genomen een studiebrochure uit te geven ...om federalisme in België toe te lichten, is een verheugend feit. Het probleem is immers zeer actueel, niet alleen voor België, maar ook voor de Europese integratie."

Ook wij spraken over dit onderwerp, maar meenden dat een Verenigd Europa onmogelijk zou zijn zonder politieke, sociale en fiscale eenheid. De geschiedenis geeft ons momenteel grotendeels gelijk. Maar ... wie te vroeg de waarheid weet, blijft voor domme mensen altijd een leugenaar.

Ook meer aandacht ging naar de godsdienstige beleving. Voor ons was paus Johannes XXIII (1958) een profetische bevrijder. De jaren '50 waren het meest klerikale decennium uit de 20ste eeuw.¹⁸ Paus Johannes riep het Tweede Vaticaans Concilie bijeen (1962-1965) Opnieuw werd praten over godsdienst zinvol, heilzaam en heel menselijk...

Helaas, zijn opvolgers hebben er niet veel van gebakken. Jammer voor de Kerk¹⁹

In de ideeën van Ernest Van der Hallen vonden wij nog altijd veel christelijke en Vlaamse inspiratie. Het was dan ook vanzelfsprekend dat wij, namens de K.R.B., de eerste Ernest Van der Hallen-herdenking organiseerden aan zijn graf te Lier (Kloosterheide) in 1958. Nest stierf in 1948.

In 1964 traden de Rodenbachbonden in de Blauwvoetfederatie en ging "Hou Zee", ledenblad van 1942-1962, op in het federatieblad "Open". Ik heb nog een hoogtepunt mogen beleven in 1965: de

meerderheid van de bonden hielden een gezamenlijk tiendaags kamp in Zonhoven onder mijn leiding.

De zeer bekwame hoofdleder van Voortkapel , Louis Heylen, volgde mij op. Maar het werd steeds moeilijker om de levenskracht in de K.R.B. te houden. Maar ja, de tijden waren totaal veranderd en in 1971 hield alles op. Slechts enkele bonden: Retie, Dessel, Geel, Wommelgem en Nijlen bleven verder bestaan... Nog ongeveer 10 jaar.

Mogelijke verklaring voor de ondergang van de K.R.B.

- A) Hebben we misschien met onze ideologische strevingen te hoog gemikt? Ideologie wordt altijd door een minderheid gedragen. Het materialisme en het individualisme stegen in de welvaartsjaren '60. Kon een jeugdbeweging nog meer geven dan speelplein en vrijblijvend amusement? Vele studenten maakten reizen, de minderbedeelde deden een vakantiejob.
- B) Het decennium 1960-1969: (Golden Sixties) spreekt nog altijd tot de verbeelding. De wereld van 1970 is nauwelijks te vergelijken met die van 1959. Het traditionele gezag wordt in twijfel getrokken of aangevallen. Anti-establishment-bewegingen verschijnen en een geest van protest waait door de oude en de nieuwe wereld. Van Kennedy's en Lummumba's, van Provo, de Beatles en de "Summer of Love".²⁰ Het klassieke verenigingsleven geraakte in crisis.
- C) Na Leuven-Vlaams en Mei '68 in Parijs groeide een nieuwe generatie jongeren: de Vlaamse problemen leken opgelost, de kerkelijke invloed viel zoveel als weg... Deze jonge mensen streefden naar een nieuwe orde die antikapitalistisch en sociaal erg progressief was. Hun bedoelingen waren zonder twijfel eerlijk, zo meen ik toch, maar ze maakten een tactische flater...ze kozen voor een zeer extreem linkse koers... en bleven alzo een kleine minderheid. In België, en eigenlijk in alle politiek, moet men de weg van de geleidelijkheid bewandelen. Jammer, want meer dan ooit regeert nu de "hautes finances " de huidige wereld en taant de zuivere democratie. We wachten allemaal op een grote kentering op alle terreinen... een nieuwe tijd. Waar blijft de jeugd?

Hugo Peeters, april 2013

---

¹ De Duitse Wandervogelbeweging, algemeen beschouwd als de oudste jeugdbeweging, ontstond in 1890. Het scoutisme ontstond een tiental jaar later.

² De Poemp, nr. 75/76 van 10/11/2012 p.14-16

³ De lagere geestelijken kende de jongens persoonlijk en kregen van hen spontane medewerking in missiewerking, als misdienaars, koorzangers, kortom hulp in de kerk. Het A.K.V.S. was voor die geestelijken eigenlijk de crème van de studerende jeugd.

⁴ Vooral Dominicanen en Norbertijnen waren de studentenbonden gunstig gezind. De Kempense Rodenbachbonden, voortzetter van het A.K.V.S., vonden vanaf de vijftigerjaren een gul onthaal, ja, een thuis bij de Norbertijnen in Tongerlo.

---

⁵ Dit was wel erg profetisch, want het zou nog bijna een halve eeuw duren vooraleer de Belgische staatsvormers deze culturele zelfstandigheid invoerden. (1ste staatsvorming 1970)

⁶ In "Brieven aan een jonge vriend" (1932) sprak Ernest Van der Hallen -zij het onrechtstreeks- over de gewetensconflicten van de jongeren uit het A.K.V.S. of de strijd tussen eigen overtuiging en het kerkelijk gezag.

⁷ L. Vandenberghe, Encyclopedie van de Vlaamse beweging, dl 1, p. 73-77

⁸ Terecht stelden velen zich de vraag hoe de K.A.J. en V.K.A.J., weliswaar gesticht door monseigneur J. Cardijn, (1924) wel gedoogd werden, terwijl ze zich engageerden bij de sociaal-politieke katholieke organisaties. Wat is eigenlijk aan politiek doen?

⁹ Zie 2

¹⁰ L. Vos, Bloei en ondergang van het A.K.V.S., Leuven 1982 : dit is de slotzin van het tweede deel.

¹¹ Die bestonden nog in Nijlen, Arendonk en Geel.

¹² Deze problemen zijn we nog aan het oplossen door de opeenvolgende grondwetsherzieningen. De zesde herziening ligt nu (2013) op de politieke tafels.

¹³ Jobcreatie en industrialisering moest nog grotendeels beginnen. Het Albertkanaal lag er al lang, maar de autostrade Antwerpen-Hasselt-Luik was nog onvoltooid.

¹⁴ A. Kriekemans, Gezin, school en jeugdbeweging, Leuven 1948. J. Nuttin, Kultuurleven, 1948.

¹⁵ Er was toen een zwemdok op de Bouwelsesteenweg te Nijlen.

¹⁶ Medestichters van Sporta waren de Nijlenaars : dr. Dries Claes (+) en Mon Laenen (+). Sporta werd trouwens gesticht in het café van Dolf Van Peer op de Bevelse steenweg. Het lokaal werd vanaf toen Café Sporta (Poemp nr. 13 blz. 2)

¹⁷ Acht jaar later was Eyskens duidelijk van gedacht veranderd. In zijn regeringstoespraak (eerste grondwetsherziening) zei hij op tv: " Het unitaire België is voorbijgestreefd. We moeten samen zoeken naar een meer gefederaliseerde staatsvorm." De volgende dag ontving hij in de Wetstraat een telegram uit de Kempen: "Nu we naar een verenigd Europa streven is er een imbeciele premier die België wil splitsen."

¹⁸ In 1958 verplichtte de bisschop van Brugge de gelovigen voor de katholieken (C.V.P.) te stemmen op straffe van zonde. Regelmatig kwamen vreemde paters van allerlei orde en soort naar de parochies "volksmissies" prediken. Ze dreigden met duivel en hel, spraken vooral over zes en negen, en vergaten wel eens dat de liefde het grootste gebod is.

¹⁹ Het is opvallend dat vanaf 1960 in onze geschriften, tijdschriften en statuten het woord "katholiek" stelselmatig werd vervangen door "christelijk". Nou ja, de K.A.V. heet nu FEMMA en men bekritiseert de K van K.U.L. (Universiteit Leuven).

²⁰ A.D.V.N.-mededelingen, 2013, eerste nummer p.3-5